

Onderzoek gebruik en kopen van snus en vape producten door jongeren

1. Inleiding

Hoewel snus (nicotinezakjes) niet meer verkocht en verhandeld mag worden in Nederland (verbod bij 0.035 milligram nicotine of meer per zakje), zijn er steeds meer signalen dat het gebruik van snus groeit onder jongeren. Dit geldt ook voor het gebruik van vape producten. Deze producten mogen overigens wel worden verkocht aan jongeren van 18 jaar of ouder.

Om een beter beeld te krijgen van het gebruik en kopen van snus en vape producten door jongeren heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit Breuer&Intraval gevraagd hier onderzoek naar te doen. Hiervoor is een vragenlijst afgenomen onder jongeren variërend in de leeftijd van 12 tot en met 19 jaar die lid zijn van het panel van Kantar.¹ In totaal hebben 2.472 jongeren de vragenlijst ingevuld; 641 12-/13-jarigen; 631 14-/15-jarigen; 607 16-/17-jarigen en 593 18-/19-jarigen. Voor het verkrijgen van een representatief beeld is een weging toegepast op leeftijd, geslacht en regio.

In deze factsheet beschrijven we de belangrijkste resultaten. Deze resultaten worden daar waar mogelijk en relevant uitgesplitst naar de verschillende leeftijdscategorieën. Begonnen wordt met het vermelden van de belangrijkste resultaten.

2. Belangrijkste resultaten

- Een beperkt deel (3%) van de jongeren tussen de 12 en 19 jaar zegt ooit wel eens snus te hebben gebruikt. Het gebruik van 12-/13-jarigen ligt lager dan bij jongeren tussen de 14 en 19 jaar.
- Hoewel het om een beperkt deel van de jongeren tussen de 12 en 19 jaar gaat, betreft het geëxtrapoleerd naar het aantal jongeren in die leeftijd in Nederland² ruim 43.000 jongeren die ooit wel eens snus hebben gebruikt.
- De voornaamste reden dat jongeren snus gebruiken is nieuwsgierigheid.
- Slechts 1% van de jongeren heeft in het afgelopen jaar zelfstandig snus gekocht. De jongeren die het kopen doen dit voornamelijk van vrienden en via Snapchat. Zij kopen het nauwelijks bij e-sigaretten- en tabaksspeciaalzaken.
- Ongeveer een op de acht jongeren tussen de 12 en 19 jaar hebben het afgelopen jaar vape producten gebruikt. Jongeren tussen de 16 en 19 jaar gebruiken vaker vape producten met nicotine dan jongeren tussen de 12 en 15 jaar.
- Geëxtrapoleerd naar het aantal jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 19 jaar gaat het om bijna 261.000 jongeren die ooit wel eens vape producten hebben gebruikt.
- Evenals bij snus geldt ook hier dat de voornaamste reden voor het gebruik nieuwsgierigheid is.

¹ Voor de 12- tot en met 15-jarigen geldt dat de ouders eerst om toestemming is gevraagd voor het invullen van de vragenlijst. Bij ongeveer 10% van de benaderde jongeren hebben de ouders geen toestemming gegeven. De uiteindelijke groep respondenten vormt (na weging) een representatieve groep voor de jongeren tussen de 12 en 19 jaar.

² Op 1 januari 2022 telt Nederland ruim 1,6 miljoen jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 19 jaar.

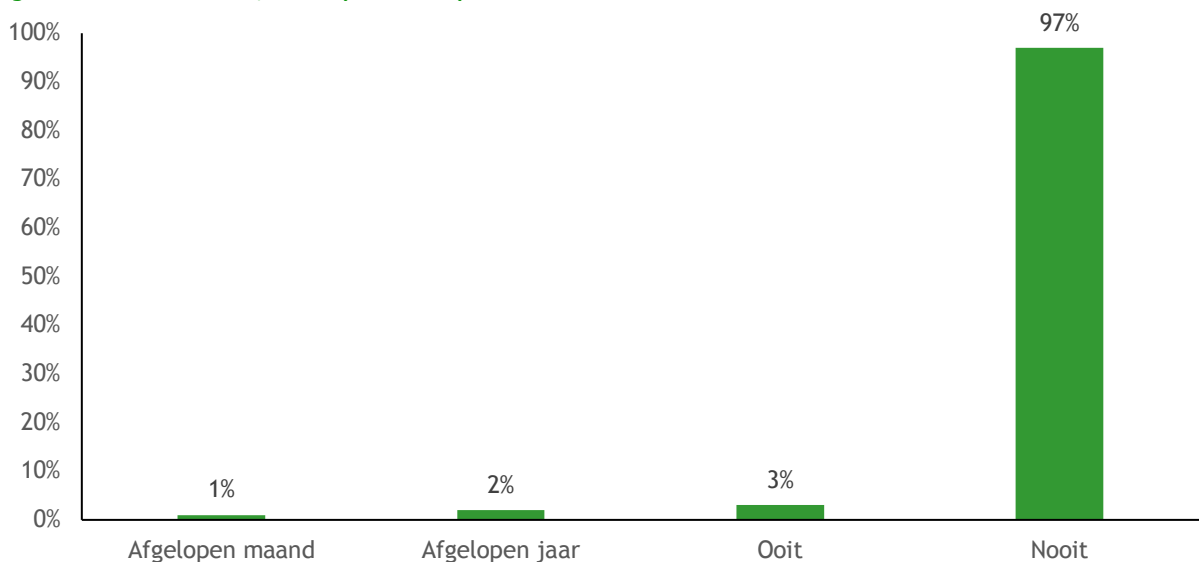
- 6% van de jongeren heeft in het afgelopen jaar vape producten gekocht. Het gaat hierbij voornamelijk om 18-/19-jarigen, aan hen mogen ook vape producten worden verkocht.
- Jongeren tussen de 12 en 17 jaar kopen hun vape producten vooral via vrienden, webshops/winkels, Snapchat en Instagram. De oudste groep (18 en 19 jaar) doen dit met name bij tabaksspeciaalzaken en webshops/winkels.

3. Gebruik en kopen snus

Gebruik snus

Een beperkt deel van de jongeren zegt wel eens snus te hebben gebruikt (3%; 66 jongeren). Van hen heeft 1% in de afgelopen maand gebruikt, 2% in het afgelopen jaar (inclusief afgelopen maand) en 3% heeft ooit gebruikt (inclusief afgelopen maand en jaar).

Figuur 1 Gebruik snus, in % (N=2.472)

De 12-/13-jarigen gebruiken minder vaak snus dan de andere leeftijdsgroepen. Minder dan 1% van de 12-/13-jarigen zegt wel eens snus te hebben gebruikt, terwijl dit bij de overige leeftijdscategorieën uiteenloopt van 3% van de 14-/15-jarigen en 16-/17-jarigen en 4% van de 18-/19-jarigen.

Als redenen voor het gebruiken van snus noemen de jongeren met name de volgende punten:

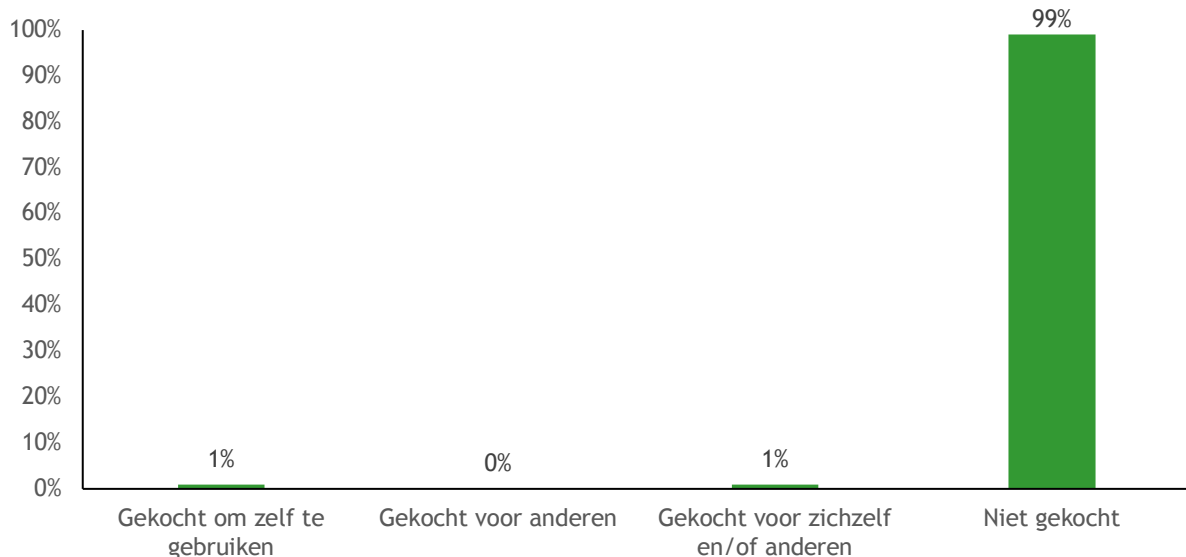
- Uit nieuwsgierigheid (56%; n=37),
- Omdat mijn vrienden het gebruiken (35%; n=23),
- Omdat ik het interessant vind (23%; n=15),
- Omdat ik het op sociale media heb gezien (16%; n=10).

Redenen als 'omdat ik wil stoppen/minderen met het roken van sigaretten', 'omdat ik het lekker vind' en 'omdat het niet/minder opvalt als je het gebruikt', noemen de jongeren nauwelijks.

Kopen snus

De jongeren is gevraagd of zij het afgelopen jaar wel eens snus hebben gekocht om zelf te gebruiken en/of voor anderen. Slechts 1% van de jongeren zegt inderdaad zelf snus te hebben gekocht. Het aantal kopers ligt op 24. Van hen hebben 22 het gekocht om zelf te gebruiken en 11 voor anderen (9 jongeren hebben dus snus zowel voor zichzelf als voor anderen gekocht).

Figuur 2 Afgelopen jaar snus gekocht, in % (N=2.472)

Geen enkele 12-/13-jarige heeft het afgelopen jaar snus gekocht om zelf te gebruiken of voor anderen. Bij de 16-/17-jarigen en 18-/19-jarigen gaat het om respectievelijke 2% (n=12) en 1% (n=7), hetgeen significant hoger is. Voor de 14-/15-jarige ligt het percentage net onder de 1% (n=5).

Op de vraag waar jongeren zelf snus kopen, noemen zij (n=24) voornamelijk de volgende locaties:

- Via vrienden (37%; n=9),
- Via Snapchat (31%; n=7),
- Via anderen die bij mij op school zitten (24%; n=6),
- Bij webshops/online winkels (20%; n=5).

Als jongeren hebben gezegd snus via sociale media te kopen dan vroegen we hen te benoemen waarom ze het juist daar kopen. Als redenen noemen de jongeren (n=15) vooral:

- Omdat het dan anoniem is (ze niet weten wie ik ben) (38%; n=6),
- Omdat ik het daar makkelijk kan krijgen (34%; n=5),
- Omdat het daar goedkoper is (24%; n=4).

Het merendeel (71%; n=17) van de jongeren die het afgelopen jaar wel eens snus heeft gekocht noemt dat er plekken zijn waarvan ze weten dat je daar makkelijk snus kan kopen. De meest genoemde plekken zijn:

- Snapchat (51%; n=9),
- Vrienden (31%; n=5),
- Instagram (27%; n=5).

Snus krijgen

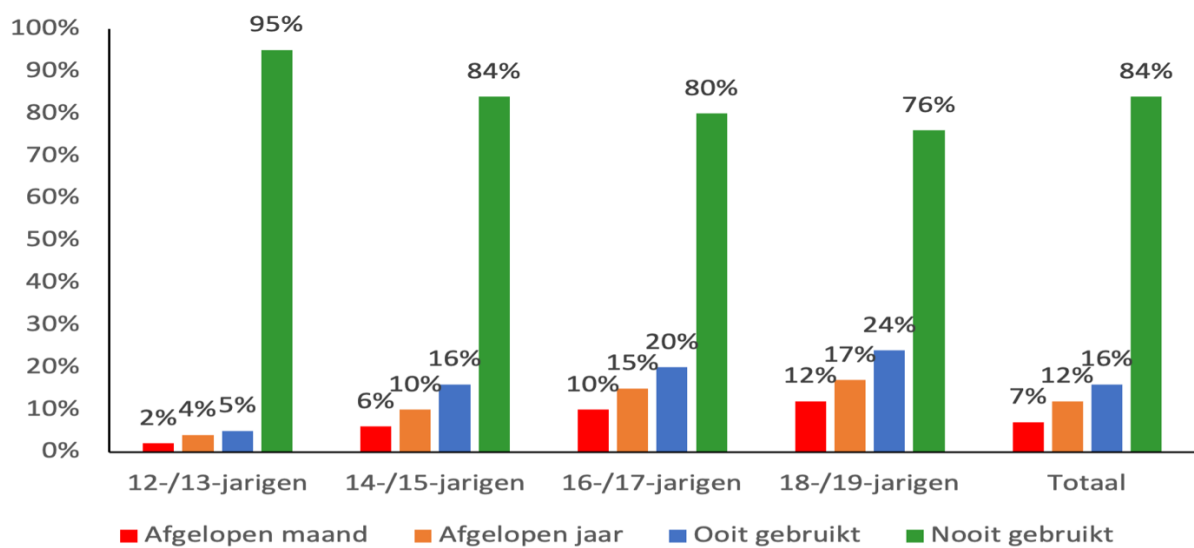
Een groot deel van de jongeren die het afgelopen jaar snus hebben gebruikt (n=46), zegt wel eens snus te krijgen (80%; n=37). Deze jongeren krijgen het voornamelijk van hun vrienden (85%; n=31).

4. Gebruik en kopen vape producten

Gebruik vape producten

Een op de zes jongeren (16%; n=404) zegt wel eens vape producten te hebben gebruikt. Van hen heeft 7% de afgelopen maand gebruikt en 12% het afgelopen jaar (inclusief afgelopen maand).

Figuur 3 Gebruik vape producten, in % (N=2.472)

De 12-/13-jarigen hebben in het afgelopen jaar minder vaak vape producten gebruikt dan de andere leeftijdsgroepen. Van de 12-/13-jarigen zegt 4% het afgelopen jaar wel eens vape producten te hebben gebruikt, terwijl dit bij de overige leeftijdscategorieën uiteenloopt van 10% van de 14-/15-jarigen tot respectievelijk 15% van de 16-/17-jarigen en 17% van de 18-/19-jarigen.

De twee oudste leeftijdscategorieën gebruiken vaker vape producten met nicotine dan de twee andere leeftijdscategorieën: 10% van de 12-/13-jarigen, 27% van de 14-/15-jarigen, 36% van de 16-/17-jarigen en 46% van de 17-/18-jarigen. Opvallend is dat bijna een derde (30%) van de 12-/13-jarigen en een ruim een kwart (27%) van de 14-/15-jarigen zegt dat ze niet weten of er wel of geen nicotine zit in de vape producten die ze gebruiken. Bij de twee andere leeftijdscategorieën ligt dit op 19% van de 16-/17-jarigen en 7% van de 18-/19-jarigen.

De jongeren noemen vooral de volgende redenen voor het gebruiken van vape producten:

- Uit nieuwsgierigheid (61%; n=247),
- Omdat de smaakjes lekker zijn (33%; n=132),
- Omdat mijn vrienden het gebruiken (31%; n=126).

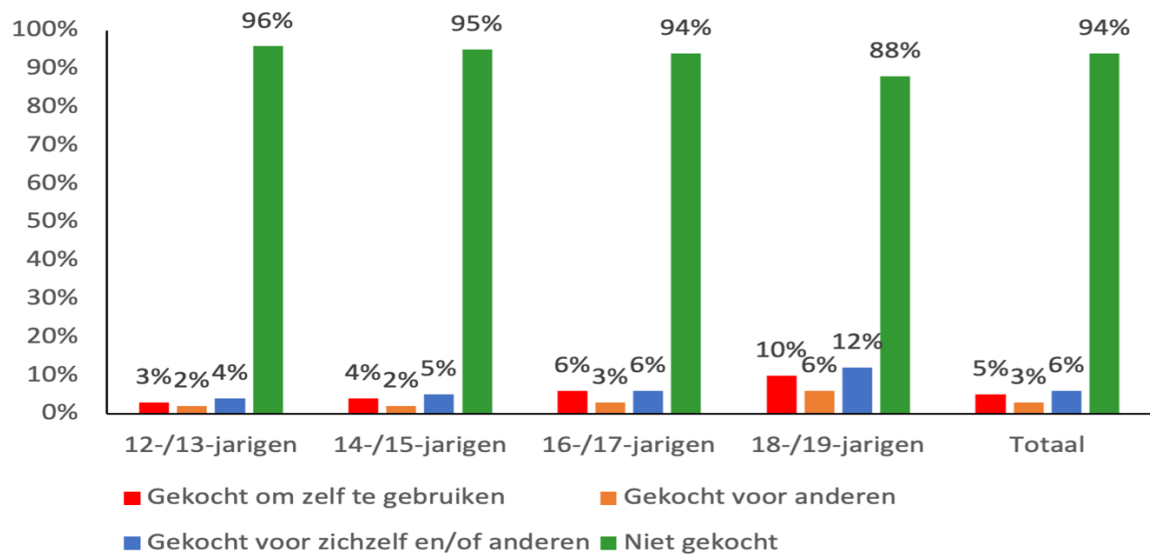
Redenen 'omdat mijn vrienden het gebruiken' en 'uit nieuwsgierigheid' worden vaker genoemd door de drie jongste leeftijdscategorieën. De 18-/19-jarigen geven vaker (dan

de drie jongste leeftijdscategorieën) de volgende redenen voor hun gebruik van vape producten: 'omdat het prettig/fijn voelt'; 'omdat ik er ontspannen/rustig door word'; 'omdat ik wil minderen/stoppen met het roken van sigaretten'.

Kopen vape producten

Van de 2.472 bevraagde jongeren zegt 6% (n=149) in het afgelopen jaar wel eens vape producten te hebben gekocht. Van hen kocht 5% (n=128) het om zelf te gebruiken en 3% (n=74) voor anderen, 53 jongeren kochten het zowel voor zichzelf als voor anderen.

Figuur 4 Afgelopen jaar vape producten gekocht, in % (N=2.472)

De 18-/19-jarigen mogen zelf vape producten kopen. Het percentage dat dit het afgelopen jaar heeft gedaan ligt met 12% hoger dan bij de andere leeftijdscategorieën. Hier liggen de percentages op minder dan 1% van de 12-/13-jarigen, 5% van de 14/15-jarigen en 6% van de 16-/17-jarigen.

Jongeren kopen de vape producten vooral bij:

- Webshops/winkels (33%; n=49),
- Tabaksspeciaalzaken (29%; n=43),
- Vrienden (28%; n=41).

Het kopen via vrienden doen de drie jongste leeftijdscategorieën vaker dan de oudste groep. Dit geldt ook voor het kopen via Instagram, Snapchat en via anderen die bij hen op school zitten. De oudste groep koopt het daarentegen vaker bij webshops/winkels en tabaksspeciaalzaken.

Jongeren die via sociale media vape producten kopen (n=75) vroegen we waarom ze het juist daar kopen. De jongeren noemen vooral de volgende redenen:

- Omdat ik het daar makkelijk kan krijgen (38%; n=29),
- Omdat ze daar meer soorten hebben (33%; n=24),
- Omdat het daar goedkoper is (28%; n=21).

Het merendeel (73%; n=108) van de jongeren die het afgelopen jaar wel eens vape producten hebben gekocht noemt dat er plekken zijn waarvan ze weten dat je het daar makkelijk kan kopen. De meest genoemde plekken zijn:

- Webshops/winkels (34%; n=36),
- Vrienden (31%; n=34),

- Tabaksspeciaalzaken (30%; n=32),
- E-sigarettenpeciaalzaken (24%; n=26).

De 18-/19-jarigen zeggen vaker dat vape producten makkelijk te kopen zijn bij tabaksspeciaalzaken, wat logisch is, omdat zij het daar ook mogen kopen. Geen van de locaties wordt door de jongste groepen vaker (dan de 18-/19-jarigen) genoemd als locatie waar je makkelijk vape producten kunt kopen.

Vape producten krijgen

Een groot deel van de jongeren die het afgelopen jaar vape producten hebben gebruikt (n=288), zegt wel eens vape producten te krijgen (63%; n=183). Het zijn voornamelijk de drie jongste leeftijdscategorieën die wel eens vape producten krijgen; 71% van de 12-tot en met 17-jarigen en 52% van de 18-/19-jarigen. Beide groepen krijgen het voornamelijk van vrienden (85%; N=154).